

KONYA VELİLERİNİN TİP ÖZELLİKLERİ

Öz: Türk milleti kadim dönemlerden günümüze kadar çeşitli medeniyet daireleri içine girmiş, girdiği her medeniyet dairesinin kültürüne çeşitli katkılarda bulunurken muhatap olduğu medeniyetin kültüründen de kendi kültür dairesine birtakım kültür unsurları almıştır. Türk milletinin yaşam şekli içerisinde geliştirdiği unsurlardan birisi de hiç kuşkusuz, insan tipleridir. Türkler İslamiyet'ten önce atlı göçebe yaşamın getirdiği zorunluktan dolayı *alp tipi*ni benimsemiş, sonrasında İslamiyet'le birlikte girilen yeni medeniyet dairesi, alp tipine bazı yenilikler getirmiştir. Bu bağlamda alp tipinin belli başlı özellikleri korunmakla birlikte *gazi tipi* Türklerin yeni insan tipi olmuş, sonrasında İslam'ın hoş görüşü ve adaletle *veli tipi* sonrasında da *ahi tipi* Türk kültür hayatına girmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonraki süreçte tüm bu tipler yeni fethedilen coğrafyalara İslam'ı yaymayı ve Türk kültürünü götürmeyi kendilerine amaç edinmişlerdir. Bu tiplerden *veli tipi*, bu çalışmanın konusudur. Veliler üzerine yapılan çalışmalar, daha çok onlar etrafında oluşan anlatıların derlenmesi yahut anlatılarda yer alan motiflerin tespit edilmesine yöneliktir. Velilerin tip tasnifine yönelik yöresel anlamda müstakil bir tip tasnifi çalışmasının yapılmamış olması bizi bu çalışmayı yapmaya yöneltmiştir. Bu bağlamda Konya velilerini konu alan 135 efsane metni ve 99 menkabe incelenmiş, inceleme sonucunda veliler, üç ana başlık ve yedi alt başlık altında bir tip tasnifine tabi tutulmuştur. Bu tip tasnifinin oluşturulmasında Konya velilerinin yetiştikleri sosyal çevre, mensup oldukları tarikatlar, haklarında söylenen/yazılan menkıbeler, mensubu oldukları tarikatların edebiyatları ve tarihi kişilikleri de göz önünde bulundurulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Veli Tipi, Konya Efsaneleri, Konya Menkıbeleri, Keramet, Motif.

Type Characteristics of Saints of Konya

Abstract: The Turkish nation has entered into various civilization circles from ancient times to the present day, and while adding some elements to the culture of each civilization circle it has entered, it has also contributed to the culture of the civilization it deals with from its own elements. One of the elements developed by the Turkish nation in its way of life is undoubtedly the human types. Before Islam, the Turks adopted the alp type due to the necessity of the nomadic life with horses, and then the new civilization circle entered with Islam brought some innovations to the alp type. In this context, although the main features of the alp type were preserved, the gazi type became the new human type of the Turks, and then, with the tolerance and justice of Islam, the saint type and then the ahi type entered the Turkish cultural life. In the period after the adoption of Islam, all these types aimed to spread Islam to the newly conquered geographies and to bring Turkish culture. Of these types, the saint type is the subject of this study. The studies on saints are mostly aimed at compiling the narratives formed around them or identifying the motifs in the narratives. The fact that there is no independent type classification study in the local sense for the type classification of saints has encouraged us to do this study. In this context, 135 myth texts and 99 saint texts about Konya saints were examined, and as a result of the examination, saints were subjected to a type classification under three main headings and seven subheadings. In the formulation of this type of classification, the social environment in which Konya saints were raised, the sects they belonged to, the menkıbes sung/written about them, the literature and historical personalities of the sects to which they belonged were also taken into consideration.

Keywords: Saint Type, Legend, Menkıbe, Miracle, Motif.

TÜRK LÜK BİLİMİ ARAŞTIRMALARI
JOURNAL OF TURKOLOGY RESEARCH
52. SAYI / VOLUME
2022-GÜZ / AUTUMN

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Öğr. Gör. Dr. Haktan KAPLAN

SelçukÜni.
Türk Dili Böl. Başkanlığı

haktan.kaplan@gmail.com

ORCID: 0000-0001-6693-6766

Gönderim Tarihi
Received

01.11.2022

Kabul Tarihi
Accepted

16.11.2022

Atf
Citation

Kaplan, Haktan. "Konya Velilerinin Tip Özellikleri." *Türklük Bilimi Araştırmaları*, no. 52, 2022, ss. 101-114.

ARAŞTIRMA MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

Giriş

Türk tarihine ve edebiyatına dikkatli bakıldığında, her medeniyet devresi, her inanç ve her sosyal tabaka, kendisini temsil eden belli tipler doğurmuştur. Bir medeniyet dairesinden başka bir medeniyet dairesine geçince gerek toplumdaki gerekse edebî eserlerdeki tipler de değişmektedir (M. Kaplan 6). Söz gelimi İslâmiyet’i kabul ederek yeni bir medeniyet dairesine giren Türk milleti yeni bir insan tipi olan “gazi” tipini ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan bu tip, “alp” tipinin İslam inancıyla yoğrulmuş yeni bir portresidir. Dolayısıyla eski Türk anlatılarında yer alan “alp” tipi, İslamiyet’in kabulünden sonra yerini “gazi” tipine bırakmıştır. Ortaya çıkan gazi tipi, alp tipinin devamı niteliğindedir. Her iki tipte de temel amaç, fetih düşüncesidir. Ancak gazi tipi, bu fetih düşüncesini “İslamiyet’i yayma” fikri temelinde gerçekleştirmeyi planlar. Bir başka söyleyişle ortaya çıkan bu tipin savaşıma arzusunun ana gayesi Allah adının dünyanın her yerine yayılmasıdır.

Veliler geniş halk kitlelerinin manevi gücünü, hayat felsefesini tesis etmeyi kendilerine bir misyon olarak kabul etmişlerdir. Mehmet Kaplan, veli tipi hakkında şunları söylemektedir:

Türk-İslam kültür ve medeniyetinin teşekkülünde gaziler kadar velilerin de büyük rolü olmuştur. Hatta denilebilir ki, eski alp tipinin devamı olmakla beraber, gaziler de İslam dininin değerler sistemi içinde yer aldıklarına ve bu değerler uğruna savaşmalarına göre, doğrudan doğruya bu değerlerin taşıyıcısı, yayıcısı ve asırlar boyunca devam ettiricisi olan velilerin rolü gazilerden de büyüktür. Gazilerle, veliler çok defa beraberdiler. Ülkenin fethinde gaziler ön planda görünürler, fakat orduların ve geniş halk kitlelerinin manevi gücünü, hayat felsefesini veliler tesis ederlerdi. Bazı durumlarda veliler, İslam’ın kutsal değerlerine aykırı hareket eden maddi iktidar sahiplerine karşı hakkı ve halkı müdafaa ederlerdi. Evliya menkıbeleri bu bakımdan incelenirse, maddi iktidar sahipleri ile manevi iktidar sahipleri arasında hem iş birliği hem zıtlık ile pek çok örneğe rastlanır. Veliler kendilerini umumiyetle maddi iktidar sahiplerinden üstün görmüşlerdir. Halk da kendilerine daha yakın ve yardımcı olduklarına inandıkları velileri, maddi iktidar sahiplerinden üstün tutmuşlardır (109-110).

Tüm bunlardan hareketle alp tipi kahramanın İslamiyet öncesinde düşmanlarıyla yaptığı mücadeleye; veli tipi kahramanın nefsiyle ve karşı dine mensup bireylerle kılıç olmadan yaptığı mücadeleye; gazi tipi ise alp ve veli/eren/ermiş tiplerinden terkip edilmiş, maddi mücadeleyi manevi gayeye isnat eden tiplere karşılık gelmektedir (Çakır 356).

İslamiyet’le birlikte ortaya çıktığı kabul edilen veli tipinin kaynağının kadim Türk inancına dayandığını söylemek ilginç gelebilir. Ancak veli tipine ve bu tipin özelliklerine yakından bakıldığında İslamiyet öncesi inançları bünyesinde barındırdığı görülecektir. Kadim Türk yaşantısında veli tipine benzeceğimiz şaman/kam adı verilen tipler bulunmaktaydı. Bunlar kadim Türk

kültüründe toplumun ilk sanatkâr tipleri olarak kabul edilmiştir. Sanatkârlıklarının yanında hekimlik, müzisyenlik, oyunculuk, falcılık, şairlik gibi farklı özellikleri bünyelerinde barındıran bu şahısların birtakım olağanüstü güçleri olduğuna da inanılmaktaydı.

İslamiyet öncesi Türk inanç sisteminde yer alan atalar kültü ile veli tipi arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Atalar kültüründe atanın mezarına saygı gösterme düşüncesi vardır. Ayrıca atanın olağanüstü güçlerle donatılarak geride kalan yakınlarına yardım edeceğine de inanılır. İşte bu durum, İslamiyet'ten sonra karşımıza çıkan veli tipine yansımıştır. Eski Türklerde şamanlara, ata ruhlarına ya da hamî ruhlar olarak bilinen kutsal varlıklara ve onların gücüne dair güçlü bir inanış vardır. İslamiyet'le birlikte iye ya da hamî ruh inancı babalara, oradan da velilere geçmiştir (Ergun 2).

Eski Türk inancında şamanlar olağanüstü özellikleriyle ön plana çıkmaktadır. Şaman, dinî ayinleri yönetir, hastalıkları iyileştirir, çocuğu olmayanları çocuk sahibi yapar, yağmur yağdırır, fırtına çıkarır, ateşte yanmaz, az yiyeceklerle çok kişiyi doyurur, tahrip edici şeylerden etkilenmez, halka felaket musallat eder. Bu ve benzeri motifler Müslüman Türklere hiç yabancı değildir. Çünkü yukarıda saydığımız özellikler İslam'ı kabul eden Türklerde evliyalara geçmiştir. Dolayısıyla velilerin birçok özelliği eski Türk inancındaki şamanlara haiz bir özelliktir (M. Kaplan 121-123).

Göçebe hayat tarzının getirdiği birtakım uygulamalar, ritüeller ve yaşam tarzı Türklerin Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya gelirken beraberlerinde kültürlerini de getirmelerini sağlamıştır. Anadolu'ya gelen Türkler sahip oldukları kültürü günümüze kadar çeşitli değişim/dönüşümlerle birlikte dil/hafıza ile kuşaktan kuşağa aktarmışlardır. Bunun en güzel örneklerinden birini destandan halk hikâyelerine geçişin önemli eserlerinden olan ve Türk veli telakkisinin prototipinin yer aldığı Dede Korkut Hikâyeleri'nde görebiliriz. Dede Korkut'un şahsında hem veli tipinin hem de İslam öncesi şaman/kam tipinin özelliklerini buluyoruz. Hikâyelerde Dede Korkut, Oğuz'un, yani bütün Oğuz boylarının bilicisidir; söylediği her şey gerçekleşir, gaybdan haber verir, geleceği bilir, Allah'ın ilhamlarına mazhar olmuştur, Oğuz kavminin bütün güçlüklerini çözer, kendisine danışılmadan iş yapılmaz (Ocak 41-42). Dede Korkut'a atfedilen bu olağanüstü özellikler Anadolu'da yaşadığına inanılan hemen hemen her veliye de atfedilmiştir.

Anadolu'nun İslami bir hüviyet kazanmasında önemli roller üstlenen, Türk insanına manevî liderlik yapan dervişler, veliler, geniş halk kitlelerinin hayat felsefelerini de tesis etmişlerdir. Toplumun terbiyesi, ahlaki yapısı, ticari anlayışı, değerleri, iman anlayışı onların şahsiyetlerinde, hayat tarzlarında ve eserlerinde öne çıkmıştır (Yücel Çetin 316). Bazı veliler hukuki konulara eğilirken bir kısmı iktisadî meseleleri kendilerine dert edinmiş, zâhid ve sūfî

adıyları anılanlar da gönül dünyasının esrarını çözmeye çalışmış, kalbi davranışların önünü açarak “kâmil insan” olmanın yolunu göstermişlerdir (Bolay 4258).

Veliler ve onların özellikleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, haklarında oluşan menkıbe, efsane gibi anlatmalardaki motiflerin tespiti üzerine yapılan çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmalar oldukça kıymetlidir. Ancak velilerin tip özelliklerini içeren bağımsız bir çalışmanın yapılmamış olması alandaki eksikliklerden biridir. Bu çalışmada Konya efsanelerinden ve Konya velileri hakkında anlatılan menkıbelerden hareketle velilerin tipolojisi incelenmiş, incelemede Ahmet Yaşar Ocak’ın yapmış olduğu aşağıdaki tasnif esas alınmıştır:

1. Kültlerin Mahiyetine Göre

a. Mahalli Veliler

b. Genel Veliler

2. Şahsiyetlerinin Niteliğine Göre

A. Gerçek Veliler

a. Ait Oldukları İctimâî Çevreye Göre

1. Şehirli Veliler

2. Köy ve Aşiret Velileri

b. Misyonlarına göre

1. Gazi-savaşçı Veliler

2. Misyoner Veliler

3. Meslek Piri Veliler

4. Mürşid Veliler

B. Hayali Veliler

C. Velî Olmadığı Halde Sonradan Velî Telakki Edilenler

1. Tevrat Menşe’li Veliler

2. Kur’an-ı Kerim Menşe’li Veliler

3. Anadolu’da İlk Müslüman Arap Gazileri

4. Bazı Tarihi Şahsiyetler (47-64).

Ahmet Yaşar Ocak’ın yukarıdaki tasnifi, Konya velilerine ait metinlerin taranmasından sonra birtakım değişikliklere tabi tutulmuş ve Konya velileri ile ilgili şu tasnif ortaya çıkarılmıştır:

1. Tanınırlıklarına Göre

A. Bilinirliği Mahalli Sınırları Aşmamış Veliler

B. Anadolu Genelinde Bilinen Veliler

2. Ait Oldukları İctimai Çevreye Göre Veliler

A. Şehirli Veliler

B. Köy ve Aşiret Velileri

3. Üstlendikleri Misyonlara Göre Veliler

A. Gazi- Savaşçı Veliler

B. Misyoner (Kolonizatör) Veliler

C. Ahi (Meslek Sahibi) Veliler

Yapılan bu sınıflandırma pek tabii ki elde edilen yeni metinlerle veya yeni bakış açılarıyla geliştirilebilir. Ayrıca bundan sonra yapılacak olan yöresel bağlamda veli tiplerinin tasnif çalışmalarına da kaynak olabilir.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama amacıyla doküman analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Bahsi geçen bu yöntem, araştırılması amaçlanan olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan bir veri toplama yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek). Yöntemin diğer adları ise “belgesel gözlem”, “var olan kayıt ve belgelerin veri kaynağı olarak sistemli incelenmesi”, “kitaplık araştırması” ya da “belge taraması” olarak da adlandırılmaktadır (Karasar).

Araştırmada veri toplama aracı olarak Seyit Emiroğlu’nun Saim Sakaoğlu danışmanlığında hazırladığı “Konya Efsaneleri” (1993) adlı yüksek lisans tezi, Mehmet Önder’in “Konya Efsaneleri” (1963) ve Atilla Kartal’ın “Konya Halk Kültüründe Türbeler Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar” (2017) adlı kitapları doküman analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bu bağlamda Emiroğlu tarafından derlenen 101 Konya efsanesi, Önder tarafından derlenen 34 Konya efsanesinde velilerle ilgili olan efsane metinleri tespit edilerek velilerin tip özellikleri çıkarılmıştır. Sonrasında Kartal tarafından hazırlanan kitapta yer alan veliler hakkında anlatılan menkıbeler detaylı olarak incelenmiş ve velilerin sahip oldukları özellikler, misyonlar belirlenerek çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu kapsamda incelenen 135 efsane metni ve 99 veli menkıbesi sonucunda çalışmaya konu olan 61 veli *tablo 1*’de alfabetik olarak sıralanmıştır. Çalışmaya konu olan veliler üç ana başlık ve yedi alt başlık altında çeşitli özelliklerine göre tip tasnifine tabi tutulmuştur. Tasnif edilen veli tipleri de *tablo 2*’de ait oldukları başlıklar altında gösterilmiştir.

Tablo 1 Çalışmaya Konu Olan Veliler

Sıra	Çalışmaya Konu Olan Veliler	Ait Oldukları İlçeler
1	<i>Adil Dede</i>	<i>Ereğli</i>
2	<i>Akıncı Baba</i>	<i>Karatay</i>
3	<i>Arap Dede</i>	<i>Karatay</i>
4	<i>Aşçı Baba</i>	<i>Sarayönü</i>
5	<i>Ateşbaz-ı Veli</i>	<i>Meram</i>
6	<i>Bayraktar Dede</i>	<i>Ereğli</i>
7	<i>Beyhekim</i>	<i>Selçuklu</i>
8	<i>Bulgar Bozoğlan</i>	<i>Karaman</i>
9	<i>Burhan Dede</i>	<i>Karatay</i>
10	<i>Celaleddin Karatay</i>	<i>Selçuklu</i>
11	<i>Cemal Ali Dede</i>	<i>Meram</i>
12	<i>Dede Gül</i>	<i>Beyşehir</i>
13	<i>Dede Karkın</i>	<i>Çumra</i>
14	<i>Dede Molla</i>	<i>Çumra</i>

15	<i>Dediği Sultan</i>	<i>İlgin</i>
16	<i>Deli Oğlan</i>	
17	<i>Eflakî Dede</i>	<i>Karatay</i>
18	<i>Emir Yavtaş</i>	<i>Akşehir</i>
19	<i>Emrullah Gazi</i>	<i>Emirgazi</i>
20	<i>Eşrefoğlu</i>	<i>Beysehir</i>
21	<i>Fakih Dede</i>	<i>Karatay</i>
22	<i>Gildan Dede</i>	<i>Meram</i>
23	<i>Güllü Baba</i>	<i>Meram</i>
24	<i>Hamza Dede</i>	
25	<i>Helvacı Baba</i>	<i>Ereğli</i>
26	<i>Hoca Ahmed Fakih</i>	<i>Meram</i>
27	<i>Hoca Cihan</i>	<i>Selçuklu</i>
28	<i>İbrahim Veli Sultan</i>	<i>Akşehir</i>
29	<i>Karaaslan</i>	<i>Karatay</i>
30	<i>Kuzucu Sultan</i>	<i>Doğanhisar</i>
31	<i>Ladikli Ahmet Hüda</i>	<i>Ladik</i>
32	<i>Mahmut Dede</i>	<i>Karatay</i>
33	<i>Mehmet Bey</i>	<i>Karatay</i>
34	<i>Memiş Efendi</i>	<i>Seydişehir</i>
35	<i>Mevlânâ</i>	<i>Karatay</i>
36	<i>Nalinci Baba</i>	<i>Karatay</i>
37	<i>Pir Esad</i>	<i>Karatay</i>
38	<i>Pir Ömer</i>	<i>Ereğli</i>
39	<i>Rüstem Bey</i>	<i>Seydişehir</i>
40	<i>Sadır Sultan</i>	<i>Karatay</i>
41	<i>Sadreddin Konevi</i>	<i>Meram</i>
42	<i>Sahip Ata</i>	<i>Meram</i>
43	<i>Seyyid Bayram Veli</i>	<i>Hadim</i>
44	<i>Seyyit Mahmut Hayrani</i>	<i>Akşehir</i>
45	<i>Sungur Bey</i>	<i>İlgin</i>
46	<i>Şems-i Tebrizi</i>	<i>Karatay</i>
47	<i>Şeyh Bedreddin</i>	<i>İlgin</i>
48	<i>Şeyh Eyyüp</i>	<i>Akşehir</i>
49	<i>Şeyh Hacı Abdullah</i>	<i>Seydişehir</i>
50	<i>Şeyh Hacı İbrahim</i>	<i>Akşehir</i>
51	<i>Şeyh Hasan</i>	<i>Akşehir</i>
52	<i>Şeyh Hocenti</i>	<i>Çumra</i>
53	<i>Şeyh Şehabeddin</i>	<i>Ereğli</i>
54	<i>Şeyh Yusuf</i>	<i>Ereğli</i>
55	<i>Taceddin Dede</i>	<i>Akşehir</i>
56	<i>Taşgun Baba</i>	<i>Altınekin</i>
57	<i>Tavus Baba</i>	<i>Meram</i>
58	<i>Türabi</i>	<i>Akşehir</i>
59	<i>Ulaş Baba</i>	<i>Selçuklu</i>
60	<i>Ulvî Sultan</i>	<i>Karatay</i>
61	<i>Üçler Sultan</i>	<i>Karatay</i>

Tablo 1'de çalışmamıza konu olan veliler alfabetik olarak sıralanmıştır. Bununla birlikte velilerin yaşadıkları yahut kabirlerinin bulunduğu ilçeler de hemen karşı sütunda gösterilmiştir. Velilerin bağlı buldukları ilçeleri değerlendirirken ilgili velinin türbesinin yeri esas alınmıştır. Türbesi olmayan, menkıbelere konu olan veliler ise menkıbenin anlatıldığı yöre kapsamında değerlendirilmiştir. Tablo 1'de dikkatimizi çeken bir diğer unsur ise *Hamza Dede* ve *Deli Oğlan* adlı velilerin mekân bilgilerinin olmayışıdır. Ayrıca bu iki velinin fizikî olarak da kabirlerinin olmaması neticesinde ait oldukları ilçeler boş bırakılmıştır. Tabloda dikkatimizi çeken bir diğer unsur Karaman ilinin yer almasıdır. *Bulgar Bozoğlan* adlı efsane sonradan il olan Karaman'dan çok Konya'ya mal olmuş bir efsanedir. Bununla birlikte efsanedeki şahsın Karmanoğulları döneminde yaşadığına inanılması, Karaman'ın önceden Konya'ya bağlı bir ilçe olması gibi nedenlerden bu veli Konya velileri içerisinde değerlendirilmiştir.

Efsanelerde ve Menkıbelerde Veli Tipi

Anadolu'da velilerle ilgili anlatılan efsane ve menkıbe örneklerini incelediğimizde, adları kaynaklara geçmiş veya geçmemiş tüm velilerin hayatları ve kerametleri hakkında bilgiler veren metinlerde veli kahramanların farklı nitelikler gösterdikleri görülmektedir. Bu nitelikleri kendi içerisinde gruplara ayırmak mümkündür. Aşağıda Konya velilerinin efsane ve menkıbelerinden yola çıkarak veliler belli tiplere ayrılmıştır.

Tablo 2 Veli Tipleri

Tanımlıklarına Göre Veliler	Ait Oldukları İhtimai Çevreye Göre Veliler	Üstlendikleri Misyonlara Göre Veliler
Bilinirliği Mahalli Sınırları Aşmamış Veliler	Şehirli Veliler	Gazi-Savaşçı Veliler
<i>Adil Dede,</i> <i>Arap Dede,</i> <i>Aşçı Baba,</i> <i>Bayraktar Dede,</i> <i>Bulgar Bozoğlan,</i> <i>Burhan Dede,</i> <i>Cemel Ali Dede,</i> <i>Dede Gül,</i> <i>Dede Karkın,</i> <i>Dede Molla,</i> <i>Dediği Sultan,</i> <i>Deli Oğlan,</i> <i>Eflakî Dede,</i> <i>Emir Yavtaş,</i> <i>Fakih Dede,</i> <i>Gildan Dede,</i>	<i>Ateşbaz-ı Veli,</i> <i>Hoca Fakih,</i> <i>Ladikli Ahmet Hüdayi,</i> <i>Mevlâna</i> <i>Sadreddin Konevi,</i> <i>Sahip Ata,</i> <i>Seyyid Bayram Veli,</i> <i>Seyyid Mahmut Hayrani</i> <i>Şems-i Tebrizi</i> Köy ve Aşiret Velileri <i>Adil Dede,</i> <i>Arap Dede,</i> <i>Aşçı Baba;</i> <i>Bayraktar Dede;</i> <i>Burhan Dede;</i>	<i>Akıncı Baba,</i> <i>Burhan Dede,</i> <i>Celaleddin Karatay,</i> <i>Eflakî Dede,</i> <i>Emrullah Gazi,</i> <i>Eşrefoğlu,</i> <i>Fakih Dede,</i> <i>Karaaslan,</i> <i>Mehmet Bey,</i> <i>Rüstem Bey,</i> <i>Sungur Bey,</i> <i>Ulaş Baba.</i> Misyoner Veliler <i>Mevlâna</i> <i>Hoca Ahmed Fakih,</i> <i>Ladikli Ahmet Hüdayi,</i>

<i>Güllü Baba,</i>	<i>Cemal Ali Dede;</i>	<i>Sadreddin Konevi,</i>
<i>Hamza Dede</i>	<i>Dede Molla;</i>	<i>Seyyid Bayram Veli,</i>
<i>Helvacı Baba,</i>	<i>Dediği Sultan,</i>	<i>Seyyid Harun Veli,</i>
<i>Hoca Cihan,</i>	<i>Eflakî Dede,</i>	<i>Seyyid Mahmud</i>
<i>İbrahim Veli Sultan</i>	<i>Eşrefoğlu;</i>	<i>Hayrani,</i>
<i>Kuzucu Sultan,</i>	<i>Fakih Dede,</i>	<i>Şems Tebrizî</i>
<i>Mahmut Dede,</i>	<i>Kuzucu Sultan;</i>	<i>Ahi (Meslek Piri)</i>
<i>Nalınca Baba,</i>	<i>Mehmet Bey,</i>	<i>Veliler</i>
<i>Pir Esad,</i>	<i>Memiş Efendi</i>	<i>Aşçı Baba,</i>
<i>Şeyh Bedreddin,</i>	<i>Nalınca Baba,</i>	<i>Beyhekim,</i>
<i>Şeyh Eyyüp,</i>	<i>Pir Esad,</i>	<i>Hoca Ahmed Fakih</i>
<i>Şeyh Hacı Abdullah,</i>	<i>Pir Ömer,</i>	<i>Fakih Dede</i>
<i>Şeyh Hacı İbrahim,</i>	<i>Rüstem Bey,</i>	
<i>Şeyh Hasan,</i>	<i>Sadır Sultan,</i>	
<i>Şeyh Hocentî,</i>	<i>Sungur Bey;</i>	
<i>Şeyh Şehabeddin,</i>	<i>Taceddin Dede</i>	
<i>Şeyh Yusuf,</i>	<i>Taşgun Baba;</i>	
<i>Taşgun Baba,</i>	<i>Tavus Baba,</i>	
<i>Tavus Baba,</i>	<i>Ulaş Baba</i>	
<i>Türabi,</i>	<i>Üçler Sultan,</i>	
<i>Ulvî Sultan,</i>		
<i>Üçler Sultan,</i>		
<i>Anadolu Genelinde Bilinen Veliler</i>		
<i>Ateşbaz-ı Veli,</i>		
<i>Hoca Fakih,</i>		
<i>Ladikli Ahmet Hüdai,</i>		
<i>Mevlâna</i>		
<i>Sadreddin Konevi,</i>		
<i>Sahip Ata,</i>		
<i>Seyyid Bayram Veli,</i>		
<i>Seyyit Mahmut Hayrani,</i>		
<i>Şems-i Tebrizi</i>		

1. Tanınırlıklarına Göre Veliler

Bilinirliği mahalli sınırları aşmamış veliler: Yazılı kaynaklara girmemiş olan veliler gerçekten yaşamış olan şahsiyetlerse gerek hayatlarında gerekse ölümlerinden sonra ünleri buldukları bölgeden dışarı çıkamamıştır. Çoğu zaman adları bağlı buldukları tarikatlar ile bazen de kendi müritleri ve çevre halkı tarafından bilinmektedir. Bununla birlikte yöresel olarak derlenmiş menkıbe metinlerinde de isimlerine rastlanmaktadır.

Bugün Anadolu'nun birçok bölgesinde bu tarz mahalli veli tiplerine rastlanmaktadır. Örneğin Bolu'nun Mengen ilçesinde Baba Hızır (H. Kaplan 158), Çorum'da Alaca Şeyh, Kara Dede Sarı Baba (Ocak 61), Bitlis'te Kara Abdal, Karavol, Karaşeyh ve Pir Gaib (Doğan) gibi lakaplarla tanınmış mahalli veli tipleri bulunmaktadır. Ayrıca adı geçen bu ve buna benzer birçok veli ait oldukları yörelerin efsane metinlerinde de kendine yer bulmuştur.

Konya yöresine ait 135 efsane metni ve 99 veli menkıbesini taradığımızda *Adil Dede, Arap Dede, Aşçı Baba, Bayraktar Dede, Burhan Dede, Cemel Ali Dede, Dede Molla, Dediği Sultan, Eflakî Dede, Emir Yavtaş, Fakih Dede, Gildan Dede, Helvacı Baba, Hoca Cihan, Kuzucu Sultan, Mahmut Dede, Nalıncı Baba, Pir Esad, Şeyh Bedreddin, Şeyh Eyyüp, Şeyh Hacı Abdullah, Şeyh Hacı İbrahim, Şeyh Hasan, Şeyh Hocenti, Şeyh Şehabeddin, Şeyh Yusuf, Taşgun Baba, Tavus Baba, Türabi, Ulvî Sultan, Üçler Sultan, (Kartal), Bulkar Bozoğlan, Dede Gül, Dede Karkın, Deli Oğlan, İbrahim Veli Sultan (Emiroğlu 40-100), Güllü Baba, Hamza Dede (Önder)* adlı velilerin mahalli özellikleri olan veliler olduklarını söyleyebiliriz. Bu velilerin adlarına baktığımızda yukarıda da belirttiğimiz gibi *baba, dede, şeyh* gibi unvanların oldukça sık kullanıldığını görürüz. Çalışmamızın mahiyeti gereği bu veliler hakkında anlatılan tüm anlatılara burada yer vermeyeceğiz ancak içlerinden seçmiş olduğumuz bir anlatı metnini örnek olması için vermek istiyoruz:

Şeyh Eyyüp Efendi, geceleri uyku yerine ibadet ve ilim ile uğraştığından sabaha kadar evinde kandili yanarmış. Şeyh Eyyüp Efendi'nin yaşadığı dönemde Akşehir'de etkili bir kuraklık olmuş. Yağmurun çaresini arayan halk kendi arasında 'Şeyh Eyyüp Efendi'ye gidelim. O sabahlara kadar ibadet eden bir kimse, mübarek bir zattır. Ona yağmur duası ettirelim.' demişler. Aralarından bazı kimseler halkın bu isteğini dile getirmek için Şeyh Eyyüp Efendi'nin kapısını çalmış. Velilik, sihirbazlık değil ki her isteyene gösterilsin. Bu yüzden o, gelenlere "Ben evliya falan değilim!" diyerek onları yolcu etmiş. Sonra anlaşılmış ki o, kendini gizlemeye çalışanlardanmış. Şeyh Eyyüp Efendi, eline bir testi haşhaş yağı alarak sokak aralarında 'Yağ! Yağ!' diye dolaşmaya başlamış. Daha yağı bitirmeden öyle bir yağmur başlamış ki afete dönüşmüş. Halk korkmaya başlamış, sel ne var ne yok alıp gitmekteymiş. Yeniden Şeyh Eyyüp Efendi'nin yanına gidip 'Bir dua etsen de yağmur dursa efendim.' diye ricada bulunmuşlar. O da yine aynı mütevazılığı ile 'Ben evliya değilim!' diyerek onları uğurlamış. Ardından sırtına bir çuval leblebi alarak mahalledeki çocuklara 'Yağma! Yağma!' diye bedava leblebi dağıtmış. Leblebi bitmeden yağmur dinmiş (Kartal 221).

Anadolu genelinde bilinen veliler: Bazı velilerin ünleri doğup büyüdükları coğrafyaları aşarak ülke çapına yayılmıştır. Mevlânâ, Hacı Bektaş, Yunus Emre, Hacı Bayram, Ahi Evran gibi birçok velinin bu denli şöhret sahibi olmalarını ya bizzat tarikat kurucusu olmalarında ya da kendi tasavvuf sistemlerini oluşturmalarında aramak gerekir. Adı geçen bu velilerin hemen hemen hepsinin ya kendi kalemlerinden çıkmış eserleri ya da kendilerine ithaf edilen eserler bulunmaktadır.

Konya üzerine yaptığımız çalışmada ünü Konya'yı aşan velileri sıralayacak olursak başta elbette *Mevlânâ* gelecektir, daha sonra *Ateşbaz-ı Veli, Hoca Fakih, Ladikli Ahmet Hüdayi, Sadreddin Konevi, Sahip Ata, Seyyid Bayram Veli, Seyyit Mahmut Hayrani, Şems-i Tebrizi* isimli velileri sıralayabiliriz.

Burada dikkat çeken husus, adı geçen bu velilerin aynı zamanda birer ilim adamı olmalarıdır. Dolayısıyla üyelerinin yaşadıkları coğrafyayı aşmasında kendilerinin yahut müritlerinin kaleme aldıkları ve kendilerine ithaf edilen eserlerin de etkisi olmuştur, diyebiliriz.

2. Ait Oldukları İctimai Çevreye Göre Veliler

Şehirli veliler: Anadolu Selçukluları devrinden başlayarak XVI. yüzyıl sonlarına kadar gerek Anadolu'da gerekse Rumeli'de oluşmaya başlayan Mevlevîlik, Halvetîlik gibi tarikatlar daha çok şehirlerde örgütlenmişlerdir. Dolayısıyla bu tarikata mensup veliler de şehirli veliler grubuna girmektedir. Yukarıda zikrettiğimiz bu tarikatlar Anadolu'da daha çok Konya, Kayseri, Tokat, Amasya ve Sivas gibi (Ocak 20) zamanın önemli kültür merkezleri etrafında teşekkül etmiştir.

Çalışmamızı gerçekleştirdiğimiz Konya da zamanın önemli kültür ve tasavvuf merkezlerinden biridir. Bu bakımdan Konya'da yaşayan velilerin çoğu, tip olarak *şehirli veliler* sınıfına girmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus bu grupta yer alan velilerin doğum yerinin değil menkıbelerinden hareketle hayatlarının bir bölümünde Konya'da yaşamaları ve bunun sonucunda Konya halkı tarafından benimsenmeleri ve kabirlerinin buraya yapılması göz önünde bulundurulmuştur. Kaldı ki bu grupta adı geçen birçok velinin doğum yerinin Türkistan coğrafyası olduğu da görülecektir. Öcal Oğuz (5-8) bu husus hakkında; folklorik bir metnin, yaşatıldığı coğrafyaya yerleşmesi gerektiğini, ancak kahramanın o coğrafyada/şehirde doğduğu yönündeki yaklaşımlar doğru olmadığını ifade etmektedir.

Efsane ve menkıbelerinden hareketle bu tip sınıfta yer alan veliler şunlardır: *Ateşbaz-ı Veli, Hoca Fakih, Ladikli Ahmet Hüdaî, Mevlâna, Sadreddin Konevi, Sahip Ata, Seyyid Bayram Veli, Seyyit Mahmut Hayrani, Şems-i Tebrizi*. Adı geçen bu veliler hem şehirli olup hem de ünleri yaşadıkları coğrafyayı aşmış velilerdir. Dolayısıyla her iki tip içerisinde de kendilerine yer verilmiştir.

Köy ve aşiret velileri: XI. yüzyılda Anadolu'ya başlayan Türk akınlarında fethedilen birçok yerde çeşitli iskân politikaları uygulanmıştır. Fethedilen yerlere yerleştirilen birçok veli beraberinde müritlerini de getirerek buralarda tekkeler kurmuşlardır. Bu yöntem, Osmanlı'nın Balkan fetihlerinde de benzer bir şekilde uygulanmıştır. Fethedilen topraklarda tekkeler açıp faaliyet gösteren bu veliler aynı zamanda aşiret reisleridir. Bu velilerin müritleri de genel olarak kendi aşiretlerine mensup bireylerden oluşmaktadır. Aşiret velileri diğer şehirli velilerden *dede, baba, pir* gibi unvanlar vasıtasıyla ayrılmaktadır. Bu unvanlara sahip veliler gerek Selçuklunun izlediği iskân politikası sebebiyle Anadolu'da gerekse Osmanlı'nın izlediği iskân politikası nedeniyle de Rumeli ve Balkanlarda geniş coğrafyalara yayılmışlardır. Bugün Anadolu'nun birçok yerinde sadece yöre halkı tarafından bilinen bu tip köy ve

aşiret velilerine sıklıkla rastlanmaktadır. *Dede Garkın, Hacı Bektaş, Sarı Saltık, Tur Hasan Veli* (Ocak 20), *Tokad-i Hayreddin* (H. Kaplan) vb. veliler bu şekilde sınıflandırılabilir.

Konya velileri üzerine yaptığımız araştırmada *köy ve aşiret velileri* sınıfına girecek isimler Akşehir’de *Taceddin Dede*; Altınekin’de *Taşgun Baba*; Beyşehir’de *Eşrefoğlu*; Çumra’da *Dede Molla*; Doğanhisar’da *Kuzucu Sultan*; Ereğli’de *Pir Ömer, Adil Dede, Bayraktar Dede*; Ilgın’da *Dediği Sultan, Sungur Bey*; Karatay’da *Üçler Sultan, Sadır Sultan, Pir Esad, Nalıncı Baba, Mehmet Bey, Arap Dede, Fakih Dede, Eflakî Dede, Burhan Dede*; Meram’da *Tavus Baba, Cemal Ali Dede*; Sarayönü’nde *Aşçı Baba*; Selçuklu’da *Ulaş Baba*; Seydişehir’de *Rüstem Bey, Memiş Efendi* olarak sıralanabilir.

3. Üstlendikleri Misyonu Göre Veliler

Gazi-savaşçı veliler: Bu tip altında sınıflandırdığımız veliler XIII-XIV. yüzyıllar arasında Anadolu’nun uç bölgelerine iskân politikası sebebiyle yerleştirilmiş olan velilerdir. Bu veliler yaşadıkları toprakları İslam coğrafyası yapmalarının yanında fetihlere de katılmış veliler olarak dikkat çekmektedir. Bir diğer önemli nokta ise bunların bir kısmı *aşiret velileri* arasında da yer almaktadır. Bu durumu şöyle açıklayabiliriz: Aşiret velilerine genel olarak baktığımızda Anadolu’nun uç noktalarına yerleştirilen veliler olduğu görülmektedir. Bu veliler hem yerleştikleri yerleri Türk yurdu yapmakta hem de fetihlerle yeni yurtlar kazanmaktadır. Bugün Anadolu’da *Sarı Saltık, Abdal Musa, Otman Baba* gibi veliler gazilik ve savaşçılık misyonunu bünyelerinde barındıran velilerdir. Söz gelimi; Sarı Saltık’ın Dobruca’nın fethinde oynadığı rol, Abdal Musa’nın Dimetoka’nın fethinde oynadığı rol ve son olarak Otman Baba’nın Rumeli’nin fethinde (Ocak 20-45) oynadığı rol bu velilerin gazilik ve savaşçılık misyonlarının bir göstergesidir.

Gazi-savaşçı veliler aldıkları unvanlar yönüyle de diğer velilerden ayrılmaktadır. Bunlar tıpkı köy ve aşiret velilerinde olduğu gibi *baba, dede* ve ek olarak *bey* unvanlarını sıklıkla kullanmışlardır. Konya velileri arasında bu tipe örnek göstereceklerimiz şunlardır: *Akıncı Baba, Burhan Dede, Celaleddin Karatay, Eflakî Dede, Emrullah Gazi, Eşrefoğlu, Fakih Dede, Karaaslan, Mehmet Bey, Rüstem Bey, Sungur Bey, Ulaş Baba*.

Misyoner veliler: Yukarıda belirttiğimiz gazi-savaşçı velilerin bir kısmı ile diğer gruplarda yer alan, örneğin şehirli veliler ve Anadolu genelinde bilinen veliler tiplerinde değerlendirdiğimiz bazı veliler sadece İslamiyet’i yayma düşüncesi ile ön plana çıkmıştır. Bu velileri yukarıda adını zikrettiğimiz tiplerden ayıran en önemli vasıfları kendilerine ait tarikatları, tekkeleri ve medreseleri bulunmasıdır. Bunlar fethedilen bölgelerde Müslüman olmayan ahali arasında tekkeler kurarak gizliden ya da açıktan İslam dinini yayma amacı gütmektedir. Bu tipe giren velilerin pek azı başka tarikatlara mensup olup çoğunluğunun kendine ait tarikat ve mezhepleri bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse Anadolu’da Kalenderî geleneğine mensup olan Hacı Bektaş

ve halifeleri, bununla birlikte Hacı Bayram-ı Veli'nin kurduğu Bayramiye gibi tarikatlar ve de bunların kurucuları ile müritleri misyonerlik bağlamında Anadolu'da İslam'ı yayma amacı gütmüşlerdir. Yine Hacı Bektaş'ın halifelerinden olan Sarı İsmail, Ege bölgesinde, Hacım Sultan Germiyan'da, Resul Baba ise Kayseri civarlarında kendilerine İslam'ı yaymayı misyon edinmişlerdir (Ocak 21).

Konya bölgesinde misyoner veliler denilince akla hiç şüphesiz Mevlâî tarikatının kurucusu olan *Mevlâna* gelecektir. Mevlâna'nın Konya civarında kendi tarikatının kuralları çerçevesinde ortaya koymuş olduğu tasavvuf anlayışı Rum ve Bizans ahalinin İslam'la tanışmasına vesile olmuştur (Karahan 56; Köprülü 78-99). Mevlâna'yı *Hoca Ahmed Fakih*, *Ladikli Ahmet Hüdaî*, *Sadreddin Konevi*, *Seyyid Bayram Veli*, *Seyyid Harun Veli*, *Seyyid Mahmud Hayrani*, *Şems Tebrizî* gibi isimler takip etmiştir. Tüm bu velilere baktığımızda kendilerine ait bir tekke yahut bir medreselerinin bulunduğu su götürmez bir gerçektir. Bu vesileyle kendi öğretilerini ve İslam'ın öğretilerini kelimeler ve kalem yoluyla yaymışlar, halkı İslam'a davet etmişlerdir.

Ahi (meslek piri) veliler: Anadolu'da kurulan ilk devlet olan Selçuklulardan beri mesleki teşkilatlanma olarak ifade edebileceğimiz ahilik teşkilatı bünyelerinde yer alan velilerden dolayı yarı tasavvufi bir konum kazanmıştır. Ahilik teşkilatı Anadolu'da Osmanlı'nın kuruluş dönemlerinde de etkisini göstermiş ve XVI. yüzyıla kadar aktif bir şekilde rol oynamıştır.

Ahi teşkilatında yer alan her esnaf teşekkülünün oluşumunda genellikle ananevi bir şeyh ya da bir pir bulunduğuna inanılmaktadır. Dahası bu pir ya da şeyhler her meslek için bir kült konusu olmuştur. Debbağların yani dericilerin piri sayılan *Ahi Evran*, fırıncıların piri sayılan *Somuncu Baba*, yine deve çobanlarının piri sayılan *Veysel Karanî* örnek olarak gösterilebilir (Ocak 55).

Çalışma sahamız olan Konya velileri arasında yukarıda ismi geçen veliler gibi örnek olarak gösterebileceğimiz ahi (meslek piri) veliler bulunmaktadır. Gerçek adına ve lakabına ulaşamadığımız, hakkında tek bildiğimiz şey olan "Mevlâna'nın aşçısı" olduğu ifadesi ile meslek piri olarak sınıflandırabileceğimiz *Aşçı Baba*, Selçuklunun önemli hekimlerinden olan *Beyhekim*, fıkıh ve temel İslam bilimlerine olan hâkimiyeti ile bunun sonucu olarak iyi birer müderris olan *Hoca Ahmed Fakih* ve *Fakih Dede* ahi (meslek piri) veli tipinde gösterebileceğimiz Konya velileri arasındadır (Kartal 308). Burada dikkat çeken husus, esnaf olarak nitelendirebileceğimiz tek velinin *Aşçı Baba* olmasıdır. Diğer veliler esnaftan ziyade doktorluk ve öğretmenlik rolleriyle öne çıkmaktadır. Ancak zikrettiğimiz bu iki meslekte adı geçen velilerin mesleklerinde usta olmaları, hekim deyince akla *Beyhekim*'in, fıkıh deyince de *Hoca Ahmed Fakih* ile *Fakih Dede*'nin gelmesi bu velileri bu sınıflandırmaya almamıza neden olmuştur. Dolayısıyla bu başlık altındaki sınıflandırmada sadece esnaf velileri değil, meslek piri veliler de yer almaktadır.

Sonuç

Veli tipinin Türk toplumundaki yerini ve önemini anlamak için onların yetiştiği sosyal çevreyi, tarikatları, haklarında anlatılan/yazılan menkıbeleri, mensubu oldukları tarikatların edebiyatlarını ve velilerin tarihî kişiliklerini de iyi bilmek gerekir. Bu kapsamda günümüze kadar veliler ve veli kültürleri üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalara baktığımızda, adı kaynaklara geçmiş yahut geçmemiş tüm velilerin hayatları ve menkıbeleri tahlil edildiğinde bunların farklı niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu farklılıklara göre velileri çeşitli gruplara hatta gruplar içerisinde dahi belli tiplere ayırmak mümkündür. Bu çalışma, yukarıda belirttiğimiz farklılıkları gözetererek Konya velilerinin tip tasnifini içermektedir.

Çalışmada Konya velilerinin tip tasnifini için Ahmet Yaşar Ocak'ın yapmış olduğu tip tasnifi esas alınmıştır. Ocak, yapmış olduğu tasnifte velileri dört ana başlık altında sınıflandırmıştır. Biz ise çalışmamızda Konya velilerini üç ana başlık altında tasnif ettik. Bu tasnifi yaparken Konya velilerinin sahip olduğu özelliklerden, velilerin yetiştiği sosyal çevreden, mensubu olduğu tarikatlardan, misyonlarından yola çıktık. Bu bağlamda velileri; tanınırlıklarına göre (bilinirliği mahalli sınırları aşmamış veliler, Anadolu genelinde bilinen veliler), ait oldukları içtimai çevreye göre (şehirli veliler, köy ve aşiret velileri), üstlendikleri misyonlara göre (gazi- savaşçı veliler, misyoner (kolonizator), ahi (meslek sahibi) veliler olmak üzere üç ana başlık altında tasnif ettik. Yapılan bu tasnif yukarıda da belirtildiği gibi yöresel bir çalışma olup bundan sonra yapılacak olan yöresel tip tasniflerine kaynaklık edebilecektir.

Konya velilerinin tip tasnifini yapmış olduğumuz bu çalışmada 135 ef-sane metni ve 99 veli menkıbesi taranmış bunun sonucunda en çok veli tipinin 38 tiple *bilinirliği mahalli sınırları aşmamış veliler* olduğu tespit edilmiştir. Bu veli tipini 25 tiple *köy ve aşiret velileri*, 12 tiple *gazi-savaşçı veliler*, 9 tiple *şehirli veliler*, 8 tiple *misyoner veliler* ve *Anadolu genelinde bilinen veliler* ve son olarak 4 tiple *ahi veliler* izlemiştir. Yapmış olduğumuz bu tip tasnifinde 61 veli çalışmaya konu edilmiştir. Ancak tip tasnifi sonucunda bazı velilerin birden farklı tiplere mensup olduğu görülmüştür. Söz gelimi; Mevlâna hem Anadolu genelinde bilinen veliler başlığı altında hem de şehirli veliler başlığı altında tasnif edilmiştir. Bu durumu adı geçen velinin sosyal çevresi, mensup olduğu tarikat ve etki alanıyla açıklamak doğru olacaktır. Bu örnekte olduğu gibi diğer başlıklar altında da buna benzer sınıflandırmalar görülecektir. Yukarıda belirttiğimiz bu durumu velilerin misyonu, sorumluluklarıyla, yetiştiği çevre ve sosyal etkisiyle açıklamak mümkündür. Çünkü her veli toplum nezdinde aynı etkiyi bırakmamış, farklı misyonlarla itibar görmüştür.

Konya'da yaşamış yahut yaşadığına inanılan velilerin sayıca fazla olması onların toplum nezdinde ne kadar önemli olduğunun bir göstergesi durumundadır. Bu bağlamda şimdiye kadar Konya velileri üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların veliler hakkında anlatılan menkıbeler,

menkıbelerdeki motiflerin belirlenmesi, tespit edilmesine yönelik olduğu görülmektedir. Ancak yapılan çalışmaların hiçbirinde velilerin sınıflandırılması, tip tasnifinin yapılması söz konusu değildir. Bu eksikliğe binaen çalışmamızda velileri yukarıda da belirttiğimiz üzere misyonlarına, etkilerine vs. göre bir tip tasnifine tabi tuttuk. Yapmış olduğumuz bu çalışma ve tasnif elbette geliştirilmeye muhtaçtır. Ancak ileride yapılacak olan yöresel manada velilerin tip tasnifinin yapılması için bir örnek teşkil edecektir.

KAYNAKLAR

- Bolay, Süleyman Hayri. *Tanzimat'tan Günümüze Türk Düşünürleri, Tanzimat'tan Günümüze Dinî ve Tasavvufî Düşünce Temsilcileri*. Nobel Yayınları, 2015.
- Çakır, Emine. *Satuk Buğra Han Tezkiresi Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme*. 2017. Gazi Ü, Doktora tezi.
- Doğan, Oğuz. *Bilis'ten Derlenen Efsanelerin Psiko-Sosyal ve Arketipsel Tahlili*. 2020. Fırat Ü, Doktora tezi.
- Emiroğlu, Seyit. *Konya Efsaneleri (inceleme-metin)*. 1993. Selçuk Ü, Yüksek lisans tezi.
- Ergun, Pervin. *Kambar Ata Baba Gammar*. Kömen Yayınları, 2011.
- Kaplan, Haktan. *Türk Kültüründe Ziyaret Olgusu Bolu ve Düzce Örneği*. Palet Yayınları, 2022.
- Kaplan, Mehmet. *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 3 Tip Tahlilleri*. Dergâh Yayınları, 2007.
- Karahan, Abdulkadir. "Mevlana'nın Yaşadığı Çağa Etkileri." *III. MMK. Tebliğler*, 1989, ss. 34-54.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayınları, 2010.
- Kartal, Atilla. *Konya Halk Kültüründe Türbeler Etrafında Oluşan İnanç ve Uygulamalar*. Lambert Academic Publishing, 2017.
- Köprülü, Fuad. *Anadolu'da İslamiyet*. Akçağ Yayınları, 2012.
- Ocak, A. Yaşar. *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler Metodolojik Bir Yaklaşım*. Türk Tarih Kurumu, 1997.
- Ocak, A. Yaşar. *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Evliya Menâkıbnâmeleri XV-XVII. Yüzyıllar*. Timaş Yayınları, 2016.
- Oğuz, M. Öcal. "Folklorda Yeni Yöntemler ve Köroğlu." *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları*. Akçağ Yayınları, 2000.
- Önder, Mehmet. *Konya Efsaneleri*. Ülkü Basımevi, 1963.
- Yıldırım, Ali, ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayınları, 2011.
- Yücel Çetin, Ayşe. "İrfan, İnsan ve Toplumsal Değerler Bağlamında Akşemseddin." *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*, 26-28 Mayıs 2014, Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı Yayınları (TDKB), ss. 309-318.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FINANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.